

Waarnemend hoge commissaris te Djakarta (Van Ittersum) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 11 nov. 1952

In mijn open 23787 gaf ik een overzicht van Sukarno's rede op 10 dezer, hetwelk aan de Indonesische tekst is ontleend, die niet in alle opzichten in de Anetabewerking tot haar recht komt.

Wanneer men deze rede analyseert met als doel te onderzoeken welke nieuwe elementen zij vergeleken met vroegere redevoeringen bevat, dan kan men mijns inziens constateren, dat het Irianprobleem centraler is gesteld, dan in de laatste redevoeringen geschiedde.

De President had hiervoor een goede reden en een gerede aanleiding. De reden was, dat hij het klaarblijkelijk inopportuun oordeelde, aan de werkelijke kernproblemen, waarvoor Indonesië staat, teveel aandacht te besteden. Immers nog steeds is de politieke crisis niet beëindigd, de nauw daarmee samenhangende moeilijkheden in de werkmacht evenmin. De gerede aanleiding vond hij in de recente duidelijke uitspraak der Nederlandse Regering, dat over de soevereiniteitkwesitie verder niet te onderhandelen valt.

Sukarno kon dus de gelegenheid dankbaar aangrijpen om van zijn verliefdheid op en zijn bezetenheid van Irian wederom te doen blijken.

Nieuw in zijn rede is, de aankondiging dat de verdere voorbereiding voor de strijd om Irian (thans als krachtmeting gekwalificeerd) niet meer openlijk zal worden besproken, maar alleen in een gesprek van broeders onder elkander. Op zijn luisteraars heeft dit mogelijk indruk gemaakt: de stille samenzwering, het trage gesprek in het donker heeft hier groter aantrekkingskracht dan de luide leuzen op het politieke toneel.

Het voordeel van deze typisch demagogische passage is ook, dat de President zich daardoor onthouden kon van een duidelijke omschrijving van zijn Irianpolitiek als antwoord op het positieve geluid van Nederlandse zijde. De vraag schijnt gerechtvaardigd of Sukarno zelf dit antwoord duidelijk voor ogen staat. Zijn opmerking tijdens zijn afscheidsgesprek met Lamping 'hoe komen we uit de Irian-kwesitie?' was mijns inziens geen retorische vraag.

Voor Sukarno zelf wordt het probleem steeds urgenter, omdat zijn prestige ermede is gemoeid. In de politiek van stille voorbereiding zou een niet-openlijk treffen van Nederland in zijn belangen in Indonesië een logische factor vormen. De rede zinspeelt daarop slechts vagelijk: slechts wordt de aanwezigheid van Nederlanders in de regeringsorganen en het leger, terwijl de nationale revolutie nog aan de gang is, genoemd. Hiermede is ook de Militaire Missie in het debat betrokken en dat, terwijl het Kabinet duidelijk heeft doen blijken, dat het zich tegen een abrupte beëindiging van de Missie heeft verzet.

De vraag, in hoeverre het Kabinet aan deze tekst zijn fiat heeft gehecht, laat zich op het ogenblik niet beantwoorden. Sukarno's onafhankelijkheid van het huidige Kabinet, dat nimmer zijn volle sympathie genoot, is door de jongste ontwikkelingen in Surabaja zeker niet geringer geworden. De Sultan en zijn Chef Staf hebben het conflict met de Brawidjaja-divisie blijkbaar niet geheel kunnen oplossen. De politieke kant van deze kwesitie (en dat is in wezen de kern) is namelijk volgens een persverklaring van de Sultan nog onopgelost. Het voortduren van de crisis, zelfs in de huidige latente vorm, maakt de positie van het Kabinet tegenover de President zeker niet sterker.

De aanvankelijke conclusie ten aanzien van deze rede is dus, dat zij weinig nieuwe elementen bevat, een sfeer van (vage) bedreiging tegenover Nederland ademt en, zoals een Indonesisch dagblad het uitdrukte, belangrijker is door wat er niet dan door wat er wel in staat, namelijk dat de President zich heeft onthouden van een oordeel over de gebeurtenissen sinds 17 October, blijkbaar omdat de tijd daarvoor nog steeds niet rijp is.